

3. Povinný úkol

Předmět výzkumu: Gender a společnost

Vymezení předmětu a cíle výzkumu:

Předpoklad, že mužům i ženám náleží odlišné role jak ve společnosti, tak i v rodině, je základem celospolečenského vidění světa a nejme zvyklí se nad ním pozastavovat. Je ale možné, že se tento předpoklad stává jedním z argumentů, které ospravedlňují diskriminaci jednoho pohlaví druhým. A nejsou to vždy jen ženy, které si připadají diskriminované, tento problém mohou pocítovat i muži.

Cílem výzkumu je ozřejmit procesy, které k diskriminaci přispívají a některé představy o postavení mužů a žen ve společnosti.

Základní výzkumná otázka zní: Mění se v postavení žen a mužů ve společnosti ?

Odvozená otázka: Dochází ke změnám v genderové identitě?

Odvozená otázka: Jaké jsou rozdíly v čerpání rodičovské dovolené ženou a mužem?

Kontext výzkumu

Slovo „gender“ odkazuje k rozdílům mezi mužem a ženou. Tyto rozdíly jsou většinou vnímané jako něco daného, předem určeného. Je to ale naše konstrukce, z genderového hlediska nejsou rozdíly nijak předurčeny biologicky ani geneticky, ale jsou podmíněny kulturně, historicky a sociálně. To co vnímáme jako typicky mužské nebo ženské vlastnosti (racionality, soutěživost, vůdcovství oproti empatii, intuici, pečovatelsví) a co od příslušníků toho kterého pohlaví nakonec i vyžadujeme, tak ve skutečnosti vytvářejí opět lidi.

Stejně jako je možné považovat mateřství za sociální konstrukt, který je více než z biologických předpokladů ženy odvozen ze sociálních tlaků a stereotypních očekávání kladených na matku, můžeme i otcovství považovat za podobně společensky konstruované.

Mateřská a rodičovská dovolená

Péče o děti je tradičně považována za ženskou doménu, mateřská (resp. rodičovská) dovolená, tak jak ji známe dnes (3-4 roky celodenní péče), je ale relativně novým opatřením. Možnost

takto intenzivně se věnovat péči o dítě a zároveň domácnosti jistě uvítá mnoho žen. Na druhou stranu pro významnou skupinu žen je tento model velmi problematický – na mateřské dovolené se cítí být v izolaci, nemají možnost dále rozvíjet své schopnosti, často se přidává i neporozumění s partnerem, který má zkreslené představy o tom, jaké to je být několik let doma s dítětem. Za důležitý krok považujeme nedávné zavedení rodičovské dovolené, což muži a ženě umožní více se společně podílet na péči o děti. Dalším opatřením, které by více podpořilo rovné příležitosti mezi muži a ženami, je umožnění rodičovskou dovolenou sdílet.

- **Porodné:** nárok na porodné má žena, která porodila dítě.
- **Mateřská dovolená:** poskytuje se pouze ženě. Nástup 6. týdnů před porodem, celková doba trvání je maximálně 28. týdnů. Nastoupí-li žena z vlastní vůle déle než 6. týdnů před porodem, poskytuje se jí po porodu peněžitá pomoc v mateřství pouze o dobu 22 týdnů. Nárok otce na peněžitou podporu v mateřství vzniká v případech, kdy (a) matka dítěte zemřela, (b) otec pečuje o dítě, které mu bylo svěřeno a je-li svobodný, rozvedený nebo ovdovělý a nežije s družkou (c) pečuje o dítě, o něž dle lékařské zprávy matka nemůže pečovat ze závažných zdravotních důvodů.
- **Rodičovský příspěvek:** je dávka státní sociální podpory, která má umožnit rodiči, aby se celodenně věnoval péči o dítě. Narodil od peněžitě podpory v mateřství (viz. výše) jej může pobírat matka i otec.
- **Dávky státní sociální podpory:** které mohou být poskytovány rodinám s dětmi jsou následující – přídavek na dítě, sociální příplatek, příspěvek na dopravu, příspěvek na bydlení.

Jak bude výzkum proveden

Pro výzkum je možné využít informace odboru sociální péče o počtu žen a mužů pobírajících rodičovský příspěvek a uvedené statistiky analyzovat. Pokud se úřad uvolí, bylo by možné i tímto způsobem zprostředkovat rozhovory.

Další možností je šetření v mateřském centru ve městě pomocí dotazníků a osobních rozhovorů.

Jakou výzkumnou strategii zvolíme?

Bude použito informací, jež získáme pomocí dotazníků a osobních rozhovorů s obyvateli vybrané lokality. Pro vyšší objektivnost se sběrem dat budeme zabývat ve městě (v lokalitách s menším počtem obyvatel je vyšší pravděpodobnost dodržování a setrvávání ve stereotypních normách, které jsou procentuálně více přijímány.)

Pro přímý kontakt s osobami, které jsou na mateřské dovolené nebo pobírají rodičovské příspěvky bude jednodušší požádat úřad, aby nám pomohl zprostředkovat naši žádost o rozhovor či vyplnění osobního dotazníku.

Z důvodu ochrany osobních údajů není možné, aby nám úřad poskytl jména či adresy lidí, jež by vyhovovali našim požadavkům pro výzkum.

Návrh: 1000 respondentů ženského a 1000 mužského pohlaví, reprezentativních pro dospělou populaci, starší 18 let.

Operacionalizace

Operacionalizace pojmů založíme na ukazatelích pro zjištění změn, ke kterým dochází v genderové identitě a sdílení rodičovské dovolené.

Zaměstnání: - zastávají ženy i muži pozice v zaměstnání, které odpovídají jejich vzdělání

- je výše platu stejná v dané pozici pro muže i ženu
- jsou možnosti kariérního postupu stejné pro oba

Rodina – věnují se domácnosti oba partneři podle svých možností

- věnují se výchově dětí (pokud jsou) oba partneři podle svých možností
- kdo zůstává na rodičovské dovolené, délka, důvody

Kdy bude výzkum proveden

Výzkum může být proveden v jakémkoli období, neboť lidská reprodukce je proces, který probíhá neustále.

Bibliografie:

1. Bourdieu, Pierre 2000. *Nadvláda mužů*. Praha: Karolinum.
2. Wolf, Naomi 2000. *Mýtus krásy*. Bratislava: Aspekt.
3. Maříková, Hana 2000. *Proměny současné české rodiny. Rodina-Gender-Stratifikace*. Praha: SLON.
4. Rabušic, Ladislav 2001. *Kde všechny ty děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: SLON.
5. Oakleyová, Ann 2000. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál.

6. Možný, Ivo 2002. *Sociologie rodiny*. Praha: SLON.
7. Křížková, Alena, Pavlica, Karel 2004. *Management genderových vztahů*. Praha: Management Press.
8. Vodáková, Alena, Vodáková, Olga 2003. *Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme*. Praha: SLON.
9. Badinter, Elizabeth 1999. *XY. Identita muže*. Bratislava: Aspekt.
10. Curran, Daniel 2003. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum.
11. Hamplová, Dana, Rychtaříková, Jitka, Pikálková, Simona 2003. *České ženy-vzdělávání, partnerství, reprodukce a rodina*. Praha: Sociologický ústav AV.
12. Tuček, Milan a kol. 2003. *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: SLON.
13. Gauntlett, David 2002. *Media, Gender and Identity: An Introduction*. Oxford: Routledge
14. Tabery, Erik 2004. Hanba mužům na mateřské, stereotypy v učebnicích a rodinné firmy. *Respekt* 35:18
15. Šmídová, Iva 2004. „Muži na rodičovské dovolené.“ Pp.57-63 in *ABC feminismu* ed. by Formánková Lenka, Rytířová Kristýna. Brno: Nesehnutí
16. Machovec, Milan 1999. „Nezhloupnout pseudoaktivitou.“ Pp.234-241 in *Nové čtení světa* ed. by Chřibková Marie, Chuchma Josef, Klimentová Eva. Praha: One Woman Press
17. Křížková, Alena 2003. Kariérní vzorce žen v managementu. Strategie žen v rámci genderového režimu organizace. *Sociologický časopis*, 39:468-447.
18. Fafejta, Martin 2002. K některým strategiím feministické politiky: dekonstrukce rodové/genderové symboliky. *Sociologický časopis*, 38:593-606.
19. Sanchez, Laura and Thomson Elizabeth 1997. „Becoming Mothers and Fathers: Parenthood, Gender and the Division of Labor.“ *Gender and Society*, 6:747-772

Komentář: Výzkumnou otázku považuji za zajímavou a v pasáži o kontextu výzkumu jste projevili dobré znalosti o tom, čeho se týká problematika gender. Pokud vás tato problematika zajímá, chci vás povzbudit, abyste se této oblasti věnovali, protože není nic lepšího, než když studenti nejen pasivně přijímají informace, ale aktivně se zajímají o určitý problém. Přesto mám některé výhrady, které doufám tento váš zájem o gender problematiku nesníží ☺
 Základní výzkumná otázka je příliš obecná. Vždy je lépe téma co nejvíce zúžit a jít do hloubky. Jestliže chcete zkoumat problematiku gender v souvislosti se sociální politikou pomoci v době mateřství a počátku rodičovství, je to jeden aspekt této problematiky a do velké míry záleží od konkrétní politiky toho či onoho státu, která ovlivňuje konstrukt mateřství. Sociologicky řečeno, stát přispívá k sociální reprodukci generových nerovností. Jestliže chcete zkoumat představy o postavení mužů a žen ve společnosti v kontextu sociální politiky rodičovství, musíte vyjít z nějaké základní hypotézy, jak tato politika představy ovlivňuje. Více méně to máte naznačeno v odstavci, kde hovoříte o mateřství jako o sociálním konstrukt, tuto teoretickou koncepci je však třeba zapracovat do výzkumu a odvodit z něho indikátory. Vztah mezi operacionalizací a kontextem výzkumu je velmi slabý, ale to nebyl pouze váš problém, ale většiny vašich kolegů, což je škoda, jelikož důraz na kvalitní operacionalizaci byl kladen již v prvním úkolu a i přesto, že mnohé z nich byly dobře vypracované, v tomto 3. úkolu již jste tomuto problému nevěnovali tolik pozornosti. Pro příště tedy se snažte, aby váš byl výzkum dostatečně teoreticky ukotven a tedy sociologicky legitimován a za druhé aby operacionalizace a tvorba indikátorů vycházela z teoretických konceptů.

Závěr: Úkoly č.2 a 3 splněny bez nutnosti dalšího dopracování.